

## På vakt vid Sickla sluss

- Den som någon gång blivit slussad av Ejvor Öjebro glömmer henne aldrig. Hamnstyrelsen gjorde också ett mycket lyckosamt drag när man för två år sedan placerade henne som slussvakterska vid Sickla sluss. Därmed gav man denna ärorika trafikled nytt existensberättigande. Förmodligen finns det gott om småbåtsägare som bara för hennes skull ger sig in i denna trånga, knarrande sluss och låter sig lyftas de fem och en halv meter som skiljer världshaven från Järlasjön.

Någon hållbar trafikteknisk motivering för bevarandet av Sickla sluss finns annars inte. Järlasjön utövar inte längre någon lockelse på sjöfarare. Det är en smal, bitvis igenvuxen sjö, fylld med grumligt förorenat vatten. Att bada i den måste vara direkt livsfarligt och några napp har inte inrapporterats på länge.

Förr trafikerades sjön framförallt av pråmar till och från fabrikerna vid Sickla och innan det fanns fabriker var den skärgårdsbornas viktigaste trafikled in till Stockholm. De drog sina båtar över det smala näset mellan Järlasjön och Duvnäsviden och fortsatte sedan via Sickla sluss in till högkvarteren på Värmdögatan. Sluss-supen tog de alltid på Nackanäs krog, den sista i en lång rad av skärgårdskrogar mellan vilka avstånden bestämdes av den tid det tog för en ordinär sup att gå ur kroppen.

På något sätt överlevde Nackanäs omläggningen av trafikförbindelserna. Det hände väl fortfarande att det kom gäster sjövägen men då rörde det sig alltid om excentriska stockholmare, för vilka en roddtur hit inte bestämdes av romantiska skäl utan av det faktum att brännvin tar bättre om man ror till krogen.

Ett som man trodde förödande slag mot slussens existens inträffade följaktligen när Nackanäs brann ner för några år sedan. Efter den olyckan föreföll länge blotta tanken på en båtfärd till Järlasjöns båtklubb, jämte en och annan äldre amatörfiskare med i genomsnitt ungefär två napp per säsong. För övrigt var det som om allt liv gått ur sjön efter branden, det verkade som om krogen trots allt varit det hjärta som hållit trafiken genom slussen igång.

Det var i denna verkligt kritiska situation i slussens historia som Hamnstyrelsen anställde Ejvor Öjebro från Ångermanland. Även om trafiken som sagt inte var särskilt påfrestande bör man också inom hamnstyrelsen ha betraktat det som en djärv chansning. Erfarenheterna av kvinnliga slussvaktare saknas helt i Sverige. Det är ett jobb för men only, anses det. Helst skall det vara salta karlar som kan tala till sjömän på deras eget språk. Den som blivit slussad genom några av landets helautomatiska sötvattenslussar blir inte övertygad om behovet av fysisk styrka på dessa i och för sig ansvarsfyllda poster. Manliga svenska slussvaktare behöver sällan lämna sina kurar. Där har de sina manöverspakar, kanske också en mätare för avläsning av vattenståndet, kanske också en pilsner.

Trots dessa inlandsslussars ofta mycket höga tekniska utrustning klassas Sickla sluss högre av kännarna, inte därför att den är mer primitiv och antik, utan därför att den är en saltvattensluss; en sluss där salt- och sötvatten blandas och bräcks. Högsäsongen inträffar mellan april och oktober. Just nu är det tomt på båtar, ingen har haft anledning att bryta någon ränna i det tunna istäcket på båda sidor om slussen. I den smala, svårupptäckbara passage som leder ut till Hammarbyleden ligger två skutor infrusna och mitt emot på kajen växer brädgårdarnas lager i väntan på vårens skutor.

Slussvaktarstället ligger en bit upp på en slänt. Från sitt fönster ser hon farleden bara vi de tillfällen då kajen är tom på brädstaplar. Den som kommer utifrån och vill ha slussning måste i regel hojta eller signalera eller också gå upp och hämta ner slussvakterskan. För två kronor öppnar hon sedan portarna till Järlasjön. Alla försök att få henne med på en tur inåt den ödsliga sjön är dock dömda att misslyckas. På den punkten är hon stenhård, säger hon.

- Det är klart att dom försöker ibland, karlar är ju såna. Men det får dom gärna vara för mig, bara dom inte bråkar. Och det gör dom aldrig. Förresten är jag rätt stark. Jag slår vad om att ni inte klarar tre varv på det här spelet.

Alla styrkedemonstrationer omöjliggörs av det sorgliga faktum att det är vinter och slussportarna fastfrusna. Man behöver dock inte vara expert på slussteknik för att utdöma anordningarna som svårt föråldrade. För att öppna portarna måste man gå några hundra varv i ett gångspel. Bara en sån sak. En kvart brukar det ta innan bassängen är fylld.

- Hur är det på sommaren?
- Fint. Ibland är det förstås knogigt värre, man kan få hålla på och veva en hel dag. När det inte är några båtar i sikte brukar jag ligga och sola mig i trädgården. Eller också spelar jag och min pojke bordtennis och min man tränar tyngdlyftning.
- Er man? Tyngdlyftning?
- Ja, han är ju inte hemma på dagarna förstås, han arbetar på annat håll, också han i Hamnstyrelsen. Vi bor här gratis mot att jag sköter slussen.

Vi går upp mot huset på den smala spången utmed dammen. Slussområdet och trädgården ligger nedsänkta som i en gryta, på ena sidan skyddad av brädgården, på den andra av skog. För säkerhets skull är området omgärdat av ett taggtrådsstängsel, utom uppe vid huset där det inte behövs något staket. Där vaktar tre gråhundar, varav den ena är direkt farlig för främlingar. Rengnagda ben ligger kringströdda i trädgården, dock för stora för att vara människoben. Älg, upplyser oss fru Öjebro lakoniskt. Alla dessa avskräckande detaljer i förening med upplysningen att herr Öjebro tränar tyngdlyftning, bidrar till en känsla av att man befinner sig på en idyllisk men hotad utpost.

- Är det aldrig något bråk, frågar vi försiktigt.
- Nej aldrig. Tyskarna som brukar ligga och lasta bräder i kanalen nedanför slussen kommer upp och stimmar ibland. Men dom är nog rätt hyggliga. Det enda konstiga med dom är att dom badar i kanalen. Det verkar ju inte klokt. Här som är så skitigt.
- Går ni aldrig in till stan.
- Det är klart man gör. Vad tror ni? Man måste ju ha lite nya kläder ibland.

Först på frågan vad hon annars sysslar med i väntan på att isarna ska gå upp blir hon direkt förtegen. Man förstår att hon har en hemlig binäring. Så småningom kryper det fram. Hon samlar plankton i slussdammen och levererar sedan till guldfiskägare inne i stan. Guldfiskar gillar plankton. En relativt oskyldig och knappast lagstridig hantering alltså. För hundra år sedan hade det varit spritsmuggling.

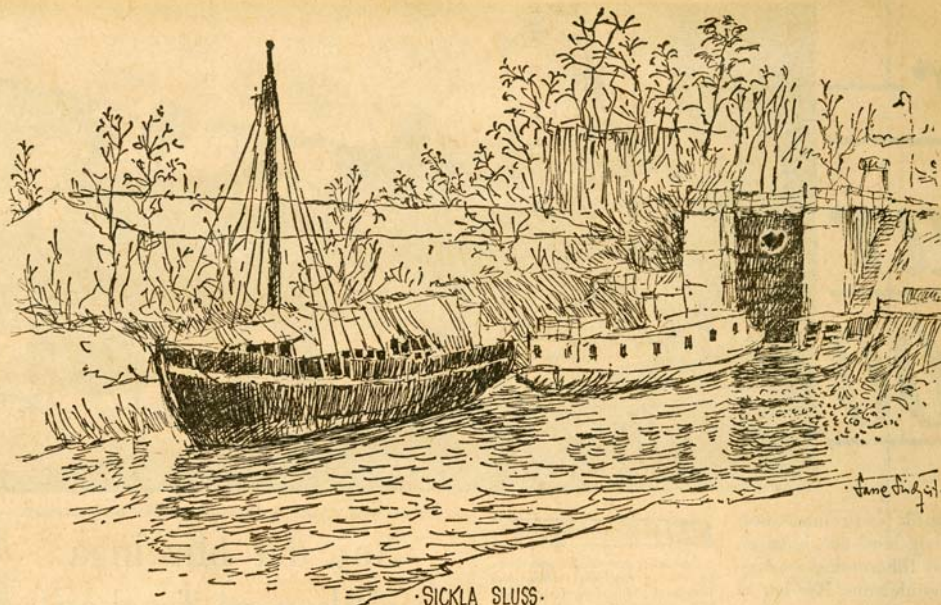
LAWÉ

## På vakt vid Sickla sluss

● Den som någon gång blivit slussad av Elvör Öjebro glömm henne aldrig. Hamnstyrelsen gjorde också ett mycket lyckosamt drag när man för två år sedan placerade henne som slussvakterska vid Sickla sluss. Därmed gav man denna ärorika trafikled nytt existensberättigande. Förmodligen finns det gott om småbåtsägare som bara för hennes skull ger sig in i denna trånga, knarrande sluss och låter sig lyftas de fem och en halv meter som skiljer världshaven från Järlasjön.

Någon hållbar trafikteknisk motivering för bevarandet av Sickla sluss finns annars inte. Järlasjön utövar inte längre någon lockelse på sjöfarare. Det är en smal, bitvis igenvuxen sjö, fylld med grumligt förorenat vatten. Att bada i den måste vara direkt livsfarligt och några napp har inte inrapporterats på länge.

För trafikerades sjön framför allt av prämar till och från fabrikena vid Sickla och innan det fanns några fabriker var den skärgårdsbornas viktigaste trafikled in till Stockholm. De drog sina båtar över det smala näset mellan Järlasjön och Duvnäsvisken och fortsatte sedan via Sickla sluss in till högkvarteren på Värmdögatan. Sluss-supten tog de alltid på Nackanäs krog, den sista i en lång rad av skärgårdskrogar mellan vilka avstånden bestämdes av den tid det tog för en ordinar sup att gå ur kroppen. På något sätt överlevde Nackanäs omvägningen av trafikförbindelserna. Det hände väl fortfarande att det kom gäster sjövägen men då rörde det sig alltid om excentriska stockholmare, för vilka en roddtur hit inte be-



SICKLA SLUSS.

stämades av romantiska skäl utan av det faktum att brännvin tar bättre om man rör till krogen.

Ett som man trodde förödande slag mot slussens existens inträffade följaktligen när Nackanäs brann ner för några år sedan. Efter den olyckan föreföll länge blotta tanken på en båtfärd till Järlasjön helt absurd. Endast ett fåtal fantaster höll sig kvar, företrädesvis medlemmar av Järlasjöns båtklubb, jämte en och annan äldre amatörfiskare med i genomsnitt ungefär två napp per

slussong. För övrigt var det som om allt liv gått ur sjön efter branden, det verkade som om krogen trots allt varit det hjärta som hållit trafiken genom slussen igång.

Det var i denna verkligt kritiska situation i slussens historia som Hamnstyrelsen anställde Elvör Öjebro från Angermanland. Även om trafiken som sagt inte var särskilt påfrestande bör man också inom hamnstyrelsen ha betraktat det som en djärv chansning. Erfarenheterna av kvinnliga slussvaktare saknas helt i Sverige. Det är ett jobb för men only, anses det. Helt skall det vara salta karlar som kan tala till sjömän på deras eget språk. Den som blivit slussad genom några av landets helautomatiska sötvattenslussar blir inte övertygad om behovet av fysisk styrka på dessa i och för sig ansvarsfyllda poster. Månliga svenska slussvaktare behöver sällan lära sina kurar. Där har de sina manöverspår, kanske också en mätare för avläsning av vattenståndet, kanske också en plömsen.

Trots dessa inlandslussars ofta mycket höga tekniska utrustning klassas Sickla sluss högre av kunnarna, inte därför att den är mer primitiv och antik, utan därför att den är en saltvattenssluss; en sluss där salt- och sötvatten blandas och bröcks. Högsåsongen inträffar mellan april och oktober. Just nu är det tomt på båtar, ingen har haft anledning att bryta någon ränna i det tunna istäcket på båda sidor om slussen. I den smala, svärupptäckbara passage som leder ut till Hammarbyleden ligger två skutor inifrån och mitt emot på kajen växer brädgårdarnas lager i väntan på vårens skutor.

Slussvaktarstället ligger en bit upp på en slänt. Från sitt fönster ser hon farleden bara vid de tillfällen då kajen är tom på brädstaplar. Den som kommer utifrån och vill ha slussning måste i regel höjta eller signalera eller också gå upp och hämta ner slussvakterskan. För två kronor

öppnar hon sedan portarna till Järlasjön. Alla försök att få henne med på en tur inåt den östliga sjön är dock dömda att misslyckas. På den punkten är hon stenhård, säger hon.

— Det är klart att dom försöker ibland, karlar är ju såna. Och visst kan dom vara lite dracna ibland, karlar är ju såna. Men det får dom gärna vara för mig, bara dom inte bråkar. Och det gör dom aldrig. Förresten är jag rätt stark. Jag slår vad om att ni två inte klarar tre varv på det här spelet.

Alla styrkedemonstrationer omöjliggörs av det sorgliga faktum att det är vinter och slussportarna fastfrusna. Man behöver dock inte vara expert på slussteknik för att utdöma anordningarna som svärvatvattrade. För att öppna portarna måste man gå några hundra varv i ett gångspel. Bara en sån sak. En kvart brukar det ta innan bassängen är fylld.

— Hur är det på sommaren?  
— Fint. Ibland är det förstås knogigt värre, man kan få hålla på och veva en hel dag. När det inte är några båtar i sikte brukar jag ligga och sola mig i trädgården. Eller också spelar jag och min pojke bordtennis och min man tränar tyngdlyftning.

— Er man? Tyngdlyftning?  
— Ja, han är ju inte hemma på dagarna förstås, han arbetar på annat håll, också han i Hamnstyrelsen. Vi bor här gratis mot att jag sköter slussen.  
— Vi går upp mot huset på den smala spången utmed dammen. Slussområdet och trädgården ligger nedsänkta som i en gryta.

på ena sidan skyddad av brädgården, på den andra av skog. För säkerhets skull är området omgärdat av ett tagträdsstängsel, utom uppe vid huset där det inte behövs något staket. Där vaktar tre gråhundar, varav den en är direkt förlig för främlingar. Rengnagda ben ligger kringströdda i trädgården, dock för stora för att vara människoben. Äg, uppvisar oss fru Öjebro lakoniskt. Alla dessa avskräckande detaljer i förening med uppvisningen att herr Öjebro tränar tyngdlyftning, bidrar till en känsla av att man befinner sig på en idyllisk men hotad utpost.

— Är det aldrig något bråk, frågar vi försiktigt.  
— Nej aldrig. Tyskarna som brukar ligga och lasta bräder i kanalen nedanför slussen kommer upp och stömmar ibland. Men dom är nog rätt hyggliga. Det enda konstiga med dom är att dom badar i kanalen. Det verkar ju inte klokt. Här som är så skitigt.

— Går ni aldrig in till stan.  
— Det är klart man gör. Vad tror ni? Man måste ju ha lite nya kläder ibland.

Först på frågan vad hon annars sysslar med i väntan på att isarna skall gå upp blir hon direkt förtrogen. Man förstär att hon har en hemlig binärning. Så småningom kryper det fram. Hon samlar plankton i slussdammen och levererar sedan till guldfiskägare inne i stan. Guldfiskar gillar plankton. En relativt oskyldig och knappast lagtridig hantering alltså. För hundra år sedan hade det varit spritsmuggling.

LAWÉ

